

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 9.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.9.12>

УДК 657.633:343.357-026.55

К. О. Назарова,

д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансового аналізу та аудиту,

Державний торговельно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-6940-4907>

Ю. В. Пацкань,

аспірантка, Державний торговельно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5019-9244>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФОРЕНЗІК-ДІАГНОСТИКИ Й АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

K. Nazarova,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of

Financial Analysis and Audit,

State University of Trade and Economics

Yu. Patskan',

Postgraduate student, State University of Trade and Economics

CONCEPTUAL BASIS OF FORENSIC DIAGNOSTICS AND AUDIT OF BUSINESS ENTITY ACTIVITIES

У статті досліджено теоретичні основи концептуальної синергії форензик-діагностики й аудиту та обґрунтуванні рекомендації до побудови

концептуальної моделі синергії форензик-діагностики й аудиту. Важливість дослідження визначається тим, що розвиток методології форензик-діагностики повинен враховувати тенденції і процеси, які відбуваються у змінах підходів до формування концептуальної основи форензик-діагностики, оскільки, виступає ключовим моментом, що формує підґрунтя для забезпечення якості кінцевого результату надання послуг форензик-діагностики. Розроблені концепції форензик-діагностики допомагають визначити напрям розвитку її теорії.

Наукова новизна даної статті полягає в розробці концептуальної моделі форензик-діагностики в синергії з аудитом, яка включає ключові параметри самого процесу його здійснення, визначення змінних і причинно-наслідкові зв'язки між ними, основна увага при розробці концептуальної моделі залишається на рівні питань, які підіймаються та розглядаються через структуру моделі, що не тільки полегшує процес ініціації, але й дозволяє форензик-діагностиці робити актуальні і ефективні висновки.

The purpose of the article is to justify the recommendations for building a conceptual model of the synergy of forensic diagnostics and audit. The importance of the study is determined by the fact that the development of the forensic diagnostics methodology must take into account the trends and processes that occur in the changes in approaches to the formation of the conceptual basis of forensic diagnostics, since it is a key point that forms the basis for ensuring the quality of the final result of the provision of forensic diagnostics services. The developed concepts of forensic diagnostics help to determine the direction of development of its theory.

The scientific novelty of this article is the development of a conceptual model of forensic diagnostics in synergy with an audit, which includes the key parameters of the process of its implementation, the definition of variables and causal relationships between them, the main focus when developing a conceptual model is to stay at the level of issues that are raised and considered through the

structure of the model, which not only facilitates the process of initiation, but also allows forensic diagnostics to draw relevant and effective conclusions.

The practical and effective approach of the proposed conceptual model of forensic diagnostics and auditing involves the selection of conceptual foundations and data analysis that are unconventional, creative, using modern technologies. It helps the forensic diagnostician to develop an illustrative framework that is multidisciplinary and simultaneously addresses a variety of phenomena, while simultaneously stimulating the roots of exploratory investigations in various aspects. The purpose of constructing a conceptual model of forensic diagnostics is to facilitate the development of a framework for organizing and categorizing knowledge and thus assist forensic researchers in developing theories and hypotheses regarding the conduct of investigations.

The conceptual model of forensic diagnostics is a way of systematizing the process, identified at the beginning of the design of forensic diagnostics, which is constantly referred to for the purpose of its management, correction and effective investigation.

Ключові слова: *форензик-діагностика, концептуальна модель, синергія, аудит.*

Keywords: *forensic diagnostics, conceptual model, synergy, audit.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах посилення конкурентної боротьби, обмеженості економічних ресурсів на фоні постійної стресової боротьби вітчизняної економіки і суспільства проти російського агресора зростає актуальність всебічного аналізу діяльності суб'єктів господарювання з метою забезпечення його стабільного розвитку і функціонування. Виключну важливість високої якості форензик-діагностики та довіри до фінансових звітів суб'єктів господарювання диктують сучасні реалії вітчизняної економіки. Актуальним також залишається важливість

розгляду питання про роль якості форензик-діагностики в більш широкому контексті якості забезпечення довіри користувачів до фінансової звітності. Досягнення довіри користувачів до якості фінансової звітності суб'єктів господарювання залежить від цілісності кожної із складових у ланцюгу, що відповідають за процес складання, представлення та використання фінансової звітності.

Важливість дослідження визначається тим, що розвиток методології форензик-діагностики повинен враховувати тенденції і процеси, які відбуваються у змінах підходів до формування концептуальної основи форензик-діагностики, оскільки, виступає ключовим моментом, що формує підґрунтя для забезпечення якості кінцевого результату надання послуг форензик-діагностики. Концепції форензик-діагностики допомагають визначити напрям розвитку її теорії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування і становлення поняття форензик розглядалося в численних наукових працях та на сьогодні існує багато думок та дискусій серед вітчизняних та закордонних науковців таких, як Г. Ойедокун [1], М. Доан, Д. Маккі [2], S. Mojsoska, N. Dujovski [3], Stevenson G., Crumbley D. [4], С. Чернявський, О. Користін, В. Некрасов [5], Семенець А. [6], Шевчук Ю. [7], Соломіна Г. [8] щодо ідентифікації та інтерпретації форензик і його місця в галузі бухгалтерського обліку, аудиту та контролю, однак, незважаючи на велику кількість наукових публікацій, присвячених дослідженню проблематики форензик, питання концептуальної основи потребує розробки в забезпеченні організації і проведення форензик-діагностики й аудиту, який сприяв би достовірному і повному інформаційному наповненню в розрізі організаційно-методологічного забезпеченню його діяльності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування рекомендацій до побудови концептуальної моделі синергії форензик-діагностики й аудиту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність сучасної економіки в цілому і суб'єкта господарювання, зокрема, потребує підвищення якості форензик-діагностики, оскільки підвищення її якості є фактором економічної стабільності і безпеки. Управлінський персонал суб'єкта господарювання має враховувати постійний динамічний характер зовнішнього середовища та високий рівень ризику в поточній діяльності, який зумовлений внутрішніми та зовнішніми факторами. Тактичні та стратегічні рішення приймаються та реалізуються на основі аналізу поточного стану суб'єкта господарювання та перспектив його розвитку. У цьому контексті важливим залишається своєчасне виявлення, запобігання та регулювання корпоративного шахрайства, а також посилення на належне розслідування форензик-діагностики, яке відіграє важливу роль у допомозі суб'єктам господарювання для підтримки ефективності ведення бізнесу.

Концептуальна основа форензик-діагностики встановлює стандарти для визначення методологічного спрямування пошуку відповідних, значущих концепцій, що поєднують теорії, припущення, переконання та методики, що лежать в основі форензик-діагностики, і представляють їх у форматі оцінки економічних показників діяльності на основі вивчення окремих результатів з метою виявлення фінансових порушень та профілактики економічних злочинів у компанії. Концептуальна основа форензик-діагностики встановлює зв'язок між залежними та незалежними змінними, факторами та іншими факторами, що впливають на структуру дослідження суб'єкта господарювання.

І теоретичні, і практичні концепції відіграють значну роль у розслідуванні, що здійснює форензик-діагностика. Концепція є важливими для подолання прогалин у дослідженнях, допомагають чітко встановити цілі, пріоритети, зв'язок між змінними. Концептуальна основа в форензик-діагностиці особливо допомагає окреслити чіткі деталі самого процесу. Теоретичні концепції в основному працюють у той час, коли теоретична дорожня карта була закладена щодо певної діагностики та розслідування, яке

проводить форензик-дослідник, ретельно аналізує його та працює в подібних напрямках для досягнення успішних результатів. Теоретична концепція відрізняється від практичної з точки зору попередньо отриманого досвіду і результатів здійсненої роботи, необхідної для побудови загальної моделі концептуальної основи. Концептуальна основа форензик-діагностики є складовою частиною як теоретичної так і практичної основи в більш широкому його змісті.

Концептуальна основа форензик-діагностики включає ключові параметри самого процесу його здійснення, визначення змінних і причинно-наслідкові зв'язки між ними. Крім того, основна увага при розробці концептуальної основи форензик-діагностики повинна залишатися на рівні питань, які підіймаються та розглядаються через структуру моделі концептуальної основи. Це не тільки полегшує процес ініціації, але й дозволяє форензик-діагностиці робити актуальні і ефективні висновки.

Практичний і результативний підхід форензик-діагностики передбачає вибір моделей і аналіз даних, які є нетрадиційними, креативними, з використанням сучасних технологій. Це допомагає фахівцю форензик-діагностики розробити ілюстративну структуру, яка є мультидисциплінарною та одночасно розглядає різноманітні явища, що водночас стимулює коріння пошукових розслідувань в різних аспектах (Рис. 1).

Рис. 1. Компоненти концептуальної основи форензик-діагностики
Джерело: Розроблено автором.

Результативний дизайн концептуальної основи форензик-діагностики включає:

- ✓ Вибір відповідних процедур для розслідування.
- ✓ Визначення змінних процесу (залежних, незалежних та інших).
- ✓ Визначення причинно-наслідкових зв'язків.

Такий діагностичний процес починається з визначення найбільш прийняттого набору запитань, на які форензик-діагностика бажає отримати відповідь після завершення розслідувань шахрайства суб'єкта господарювання. Наступним етапом є визначення змінних процесу форензик-діагностики в моделі, де незалежна змінна - це та, що визначає значення залежної змінної. В розслідуванні шахрайства може бути задіяно більше однієї незалежної змінної, кожна з яких має різну вагу. Тобто, деякі пояснювальні змінні можуть бути важливішими за інші. З точки зору форензик-дослідники, як правило, вона прагне пояснити, як одна змінна формується з іншої (або інших), яка буде незалежними змінними. Отримана інформація та зібрані дані піддаються ретельному аналізу, кінцевим результатом якого є встановлення зв'язків між змінними. Залежні змінні отримують шляхом лонгітюдних розслідувань або розв'язування складних математичних рівнянь, тоді як незалежні змінні не потребують складних математичних процедур і спостережень.

Для розслідування причинно-наслідкових зв'язків здійснюють логіко-інформаційне моделювання концептуальної основи форензик-діагностики. Це дає можливість отримати чітке уявлення про об'єкт форензик-діагностики, кількісно описати, дати якісну характеристику його внутрішньої структури та зовнішніх зв'язків. Побудова моделі концептуальної основи форензик-діагностики передбачає розроблення організаційно-інформаційної конструкції розслідуваного об'єкта на основі визначення і опису його суттєвих характеристик, теоретичного аналізу моделі та порівняння з об'єктом, що реально існує.

Мета концептуальної основи форензик-діагностики – сприяє розробленню схеми-конструкції для організації та категоризації знань і, таким чином, допомагає форензик-дослідникам у розробці теорій і гіпотез щодо проведення розслідувань.

Концептуальна модель форензик-діагностики – це спосіб систематизації процесу, ідентифікуються на початку проектування форензик-діагностики, до якої постійно звертаються, з метою її управління, корегування та ефективного проведення розслідувань.

Крім того, концептуальна модель форензик-діагностики повинна бути розроблена таким чином, щоб забезпечити легку інтерпретацію системи для усіх користувачів моделі. Концептуальна модель форензик-діагностики для успішної її реалізації належним чином, повинна задовольняти основні цілі:

- ✓ Сприяти ефективній передачі деталей моделі форензик-діагностики між учасниками процесу.
- ✓ Сформувати набір вимог та принципів моделі форензик-діагностики.
- ✓ Описати і обґрунтувати структурну та процесну суть моделі форензик-діагностики.
- ✓ Документувати процес форензик-діагностики на всіх стадіях розслідування, що дає змогу зібрати необхідну кількість доказів належної якості для висловлювання обґрунтованих висновків за підсумками проведеного дослідження.
- ✓ Оцінка ефективності роботи моделі форензик-діагностики кожного з елементів на основі аналізу ефективності використання ресурсів.

Отже, концептуальна основа форензик-діагностики включає ключові поняття, змінні, зв'язки та припущення, які керують розслідуваннями в межах запиту суб'єкта господарювання. Концептуальна модель форензик-діагностики будується на теоретичній основі та встановлює призму, через яку форензик-діагностики можуть аналізувати та інтерпретувати дані отримані в межах розслідувань суб'єктів господарювання. Концептуальна модель форензик-діагностики опирається на існуючі теорії, моделі або усталені масиви знань, щоб забезпечити структуру для розуміння, аналізу та розслідування шахрайських махінацій. Концептуальна модель визначає обсяг дослідження, ідентифікуючи відповідні змінні, встановлюючи причинно-

наслідкові зв'язки, окреслюючи дослідницькі питання та керуючи вибором відповідних методологій і методів аналізу даних.

Теоретична основа часто скеровує дослідницьку тематику, засновану на прогнозах попередніх теорій форензик-діагностики або розумінні досліджуваного явища аудитом. Загалом, з досліджуваної тематики і виникає концептуальна основа, яка у свою чергу забезпечує контекстуалізовану структуру того, що саме підлягає розслідуванню та детальному дослідженню.

Теоретичні та концептуальні синергії форензик-діагностики та аудиту також відіграють певну роль в аналізі даних. Теоретичні основи, в свою чергу, забезпечують лінзу для інтерпретації даних, інформуючи про те, які теми та шаблони можуть бути доречними для розгляду форензик-діагностики та аудиту. Проте концептуальні основи представляють поняття змінних та зв'язки між ними, які будуть аналізуватися. Концептуальні рамки можуть ілюструвати концепції та відносини, засновані на попередній теорії, проте вони також можуть включати нові концепції або відносини, які впливають з конкретного контексту, який підлягає дослідженню.

Загалом, синергія форензик-діагностики та аудиту передбачає використання широкого спектру слідчих дій, як правило, передбачається розслідування фінансових справ суб'єкта господарювання, що найчастіше пов'язані з розслідуванням ймовірної шахрайської діяльності. Форензик-діагностика та аудит стосуються всього процесу розслідування фінансової справи, включно з потенційною діяльністю в якості свідка-експерта, в разі якщо справа про шахрайство дійде до суду.

Синергетичний процес форензик-діагностики та аудиту включає саме розслідування, яке стосуватиметься практичних кроків, щоб зібрати докази, щодо передбачуваної шахрайської діяльності. Концепція синергії форензик-діагностики та аудиту базується на ефективній взаємодії та включатиме етап планування, період збору доказів, процес перевірки та звіт. Побудова концепції синергії форензик-діагностики та аудиту включатиме наступні кроки:

1. Діагностика вхідних змінних з метою побудови концептуальної моделі синергії форензик-діагностики та аудиту для виявлення кіберзагроз методами інтелектуального аналізу, яка дозволить визначити проблемні ділянки діяльності суб'єкта господарювання, які піддаються найбільшому впливу з боку шахраїв.

2. Діагностика даних щодо загальних сум транзакцій та сум, що знаходились на балансі клієнта до проведення транзакцій; типи транзакцій, які було проведено тощо. Результати такої діагностики дозволять виділити ті вузькі місця в системі кіберзахисту суб'єкта господарювання, які піддаються шахрайським махінаціям.

3. Проведення кластерного аналізу для виявлення прихованих, неочевидних тенденцій та закономірностей у вхідних даних, який дозволить виділити найбільш важливі змінні (залежні та незалежні) та структурувати операції за сумою транзакцій, балансом, місцем знаходженням, залишками на балансі після проведення транзакцій тощо. Результати проведеного кластерного аналізу дозволять виявити основні групи банківських операцій, що підпадають під ознаки кібершахрайств та, в свою чергу, дають змогу проводити моніторинг таких операцій, а також сформувані основні концепції, які сприяють розробці концептуальної моделі синергії форензик-діагностики та аудиту.

4. Побудова концептуальної моделі на основі гіпотез виникнення ознак кібершахрайства, що дозволило б обрати фактори, які ідентифікують операцію, як шахрайську. Це, в свою чергу, сприяє розробці математичної складової в концептуальній моделі визначення ймовірності виникнення ознак кібершахрайських операцій із використанням Data Mining (від англ. слова, що в перекладі означає добування даних), які дозволять виявляти в транзакціях ознаки кібернетичних загроз, тим самим попереджаючи суб'єкта господарювання від можливих збитків, завданих злочинними діями.

5. Розроблення інформаційної моделі виявлення ознак шахрайства з боку зовнішніх та внутрішніх шахраїв з урахуванням системного підходу та

на основі стандарту BPMN 2.0 (Business Process Model and Notation модель та нотація бізнес-процесів), які базуються на моделі інтелектуального аналізу Data Mining.

6. Розроблення соціально-психологічних портретів потенційних шахраїв, що дозволяє ідентифікувати ситуації ймовірного виникнення ознак кібершахрайств. Врахування таких ознак, як соціально-демографічні, кримінально-правові, соціальні виявлення в різних сферах життєдіяльності (соціальні зв'язки), моральні властивості, психологічні ознаки, фізичні (біологічні) характеристики тощо, історію клієнта, місце здійснення операції, та інше, дозволяють підрозділам кіберзахисту суб'єкта господарювання швидко реагувати на зміни та попереджувати шахрайства на ранніх етапах.

7. Розроблення науково-методичного підходу в побудові концептуальної моделі до визначення ймовірних збитків від залучення до шахрайських операцій із застосуванням дерева рішень можливих альтернатив, який сприятиме зменшенню ризиків шахрайських дій в діяльності суб'єкта господарювання, що сприятиме підвищенню системи внутрішньо корпоративного моніторингу.

8. Побудова механізму моделювання кількісної оцінки рівня операційного ризику в сфері інформаційної безпеки, що дозволить суб'єктам господарювання значно знизити ризики інформаційного характеру та ефективно управляти операційними ризиками в напрямку інформаційного забезпечення концептуальної моделі синергії форензик-діагностики та аудиту.

Механізм побудови концептуальної моделі синергії форензик-діагностики та аудиту (Рис. 2) є основоположною складовою частиною запропонованої концепції синергії форензик-діагностики та аудиту суб'єкта господарювання, відображає логіку прийняття рішення щодо сформованої концепції та актуалізує формалізацію її конститутивних атрибутів. Визначення концепції синергії форензик-діагностики та аудиту суб'єкта господарювання відбувається у два етапи, де другий етап є компонуванням результатів першого (Рис. 3).

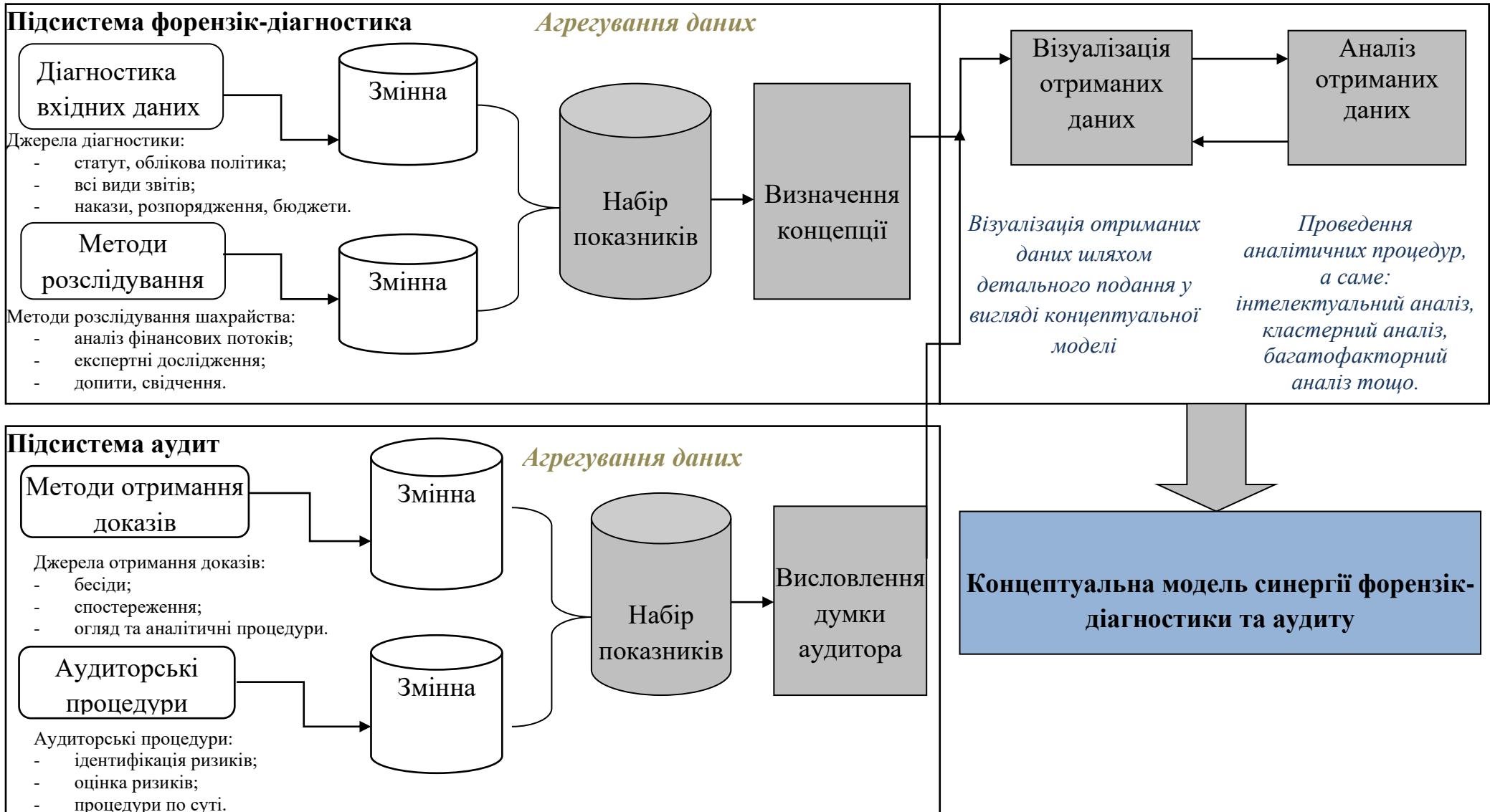

Рис. 2. Механізм побудови концептуальної моделі синергії форензик-діагностики та аудиту
Джерело: Розроблено автором.

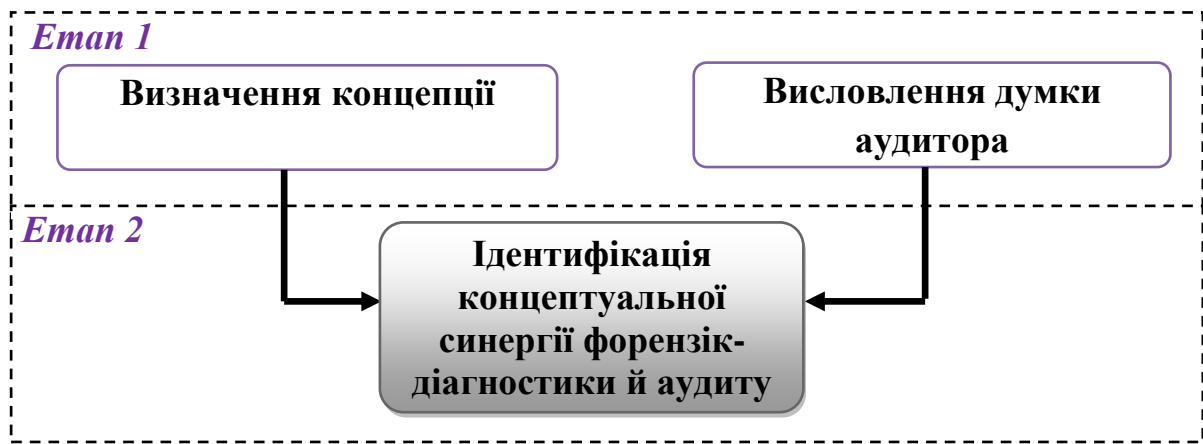

Рис. 3. Логіка визначення концептуальної моделі синергії форензик-діагностики та аудиту

Джерело: Розроблено автором.

В основу двоетапної схеми визначення концепції синергії форензик-діагностики та аудиту суб'єкта господарювання покладено механізм формування концепції, який відображає взаємодію трьох підсистем, а саме: підсистеми форензик-діагностики, підсистеми аудиту, підсистеми візуалізації й аналізу, від злагодженості та результативності комунікації яких залежить швидкість та ефективність побудови дієвої концепції.

Фахівці форензик-діагностики для ефективно побудови концептуальної моделі повинні слідувати наступним крокам у розробці, а саме:

1. Визначити питання/тему дослідження/розслідування.

Окреслене питання/тема дослідження/розслідування на початку форензик-діагностики й аудиту керує усім процесом і задає напрямок, що робить обов'язковим вкладення часу та зусиль у формулювання питання/теми, яке відповідає дослідницьким/розслідуваним цілям і сприяє виявленню ризиків та наслідків дій з ознаками обману, шахрайства та корупції. Цей крок передбачає наступне: вивчення і ознайомлення з клієнтом і його запитом; проведення фонового дослідження (визначення щодо обсягів, ресурсу, терміну тощо); конкретизація запиту та фіксація питань/теми; визначення цілей та завдань дослідження/розслідування; відповідність ресурсів, фахівців щодо окреслених питань/теми; заключення договору.

2. Вибрати незалежні та залежні змінні.

Залежна змінна – це основний результат, який фахівець форензик-діагностики може пояснити або передбачити у своєму дослідженні/розслідуванні. Це змінна, яку можна спостерігати, вимірювати або оцінювати кількісно чи якісно. Незалежні змінні – це фактори або змінні, які можуть впливати, пояснювати або передбачати зміни в залежній змінній. Вибір незалежної та залежної змінної для дослідження/розслідування форензик-діагностики й аудиту відповідно до їх цілей, характеру досліджуваного/розслідуваного явища та конкретного плану. Ідентифікація змінних ґрунтується на джерелах і методах форензик-діагностики й аудиту, теоріях або проведених спостереженнях.

3. Встановити причинно-наслідкові зв'язки.

Для результативності проведення процесу форензик-діагностики й аудиту та ефективного встановлення зв'язків між змінними у дослідженні/розслідуванні, необхідно візуалізувати причинно-наслідкові зв'язки. В першу чергу, це можна зробити, за допомогою побудови концептуальної моделі синергії форензик-діагностики й аудиту, а також за рахунок побудови діаграм, причинно-наслідкових матриць, моделей часових рядів, точкових діаграм, гістограм або карти кліків (теплових карт) тощо.

4. Визначити інші впливові змінні.

Окрім незалежних і залежних змінних, фахівці форензик-діагностики повинні розуміти та враховувати такі типи змінних:

✓ Модеруюча змінна: змінна, яка впливає на силу або напрямок зв'язку між незалежною змінною та залежною змінною.

✓ Посередницька змінна: змінна, яка пояснює зв'язок між незалежною змінною та залежною змінною та пояснює, як незалежна змінна впливає на залежну змінну.

✓ Контрольна змінна: змінна, яка залишається постійною або контролюється, щоб уникнути впливу інших факторів, які можуть вплинути на співвідношення між незалежною та залежною змінними.

✓ Змішуюча змінна: тип невиміряної змінної, яка пов'язана як з незалежною, так і з залежною змінною.

Також, важливим є врахування природи дослідницької проблеми або питання, які підлягають розслідуванню. В разі, якщо фахівець форензик-діагностики досліджує/розслідує проблему, щодо якої існують усталені теорії, використання теоретичної концептуальної основи для інтерпретації висновків у світлі цих теорій може бути результативним фактором. Проте, якщо фахівець форензик-діагностики досліджує/розслідує нову проблему або має на меті зрозуміти конкретні процеси чи відносини, розробка концептуальної моделі, яка відображає ці конкретні елементи, може бути ефективною та результативною (Рис. 4).

Таким чином, концептуальна основа форензик-діагностики й аудиту – це ідея або модель, що представляє собою предмет або явище, які підлягають дослідженню/розслідуванню та перш за все залежить від сприйняття фахівцем форензик-діагностики проблеми дослідження/розслідування, а також підлягає використанню при розробці гіпотез або перевірених дослідницьких питань.

Спроектвані концептуальні моделі є чудовим способом розробки протоколу розслідування, проте вони можуть містити деякі непередбачені прогалини, які не можливо спрогнозувати фахівцем форензик-діагностики. Сучасний світ сповнений технологічних інновацій та цифрових технологій, пропонує безліч можливостей для розвитку та зручності. Однак разом з цими можливостями зростає і ризик збільшення фінансових махінацій та внутрішньокорпоративних фінансових видів шахрайства. Фінансова злочинність стає все більш досконалою та витонченою, використовуючи нові технологічні та соціальні методи впливу.

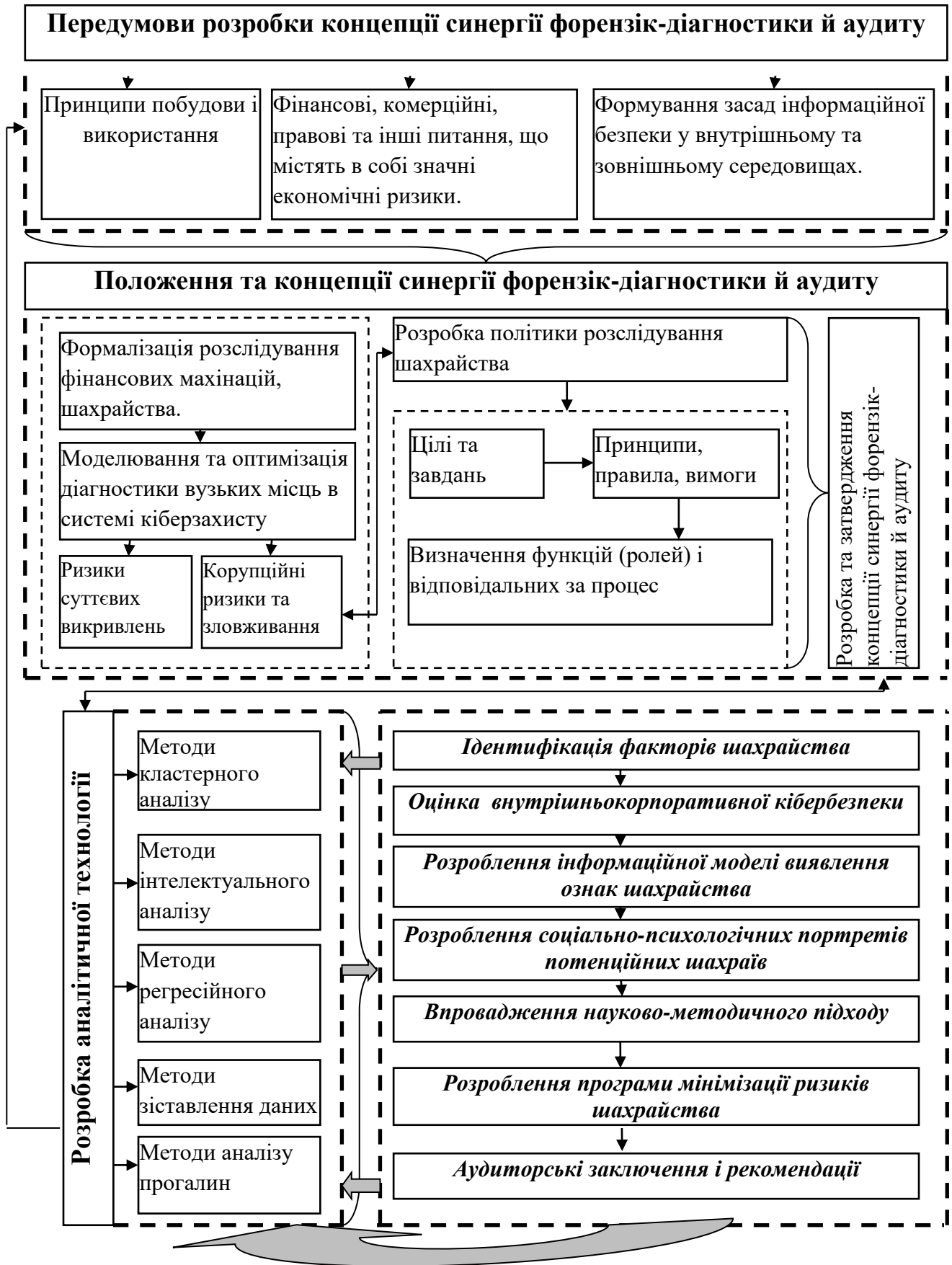

Рис. 4. Концептуальна модель синергії форензик-діагностики та аудиту

Джерело: Розроблено автором.

Отже, при побудові концептуальної моделі синергії форензик-діагностики й аудиту необхідно враховувати той факт, що концепції у дослідженнях/розслідуваннях – це ідеї та гіпотези, які потребують ретельного напрацювання, яке скеровуватиме дослідження/розслідування, допомагаючи у формулюванні значущих дослідницьких запитань у виборі відповідних методів та визначень потенційних ризиків для достовірності отриманих висновків, що дозволяє скорегувати зв'язки між поняттями та змінними для їх розуміння, оскільки є не тільки зібранням минулого досвіду з попередніх досліджень/розслідувань.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Побудова концептуальної моделі синергії форензик-діагностики й аудиту є складним та трудомістким процесом, що зумовлює необхідність високопрофесійного підходу. Окрім того, багатоаспектність процесів форензик-діагностики й аудиту, а також динамічність їх розвитку призводять до зацікавленості інвесторів та інших користувачів інформації до результатів діяльності суб'єктів господарювання.

Результати проведених досліджень дають змогу виокремити ключові переваги побудови і застосування концептуальної моделі синергії форензик-діагностики й аудиту, а саме: ефективний обмін інформацією та документацією між усіма ланками процесу дослідження/розслідування; чіткий розподіл прав, обов'язків і відповідальності між учасниками процесу; підвищення швидкості й обґрунтованості ухвалення прийнятих рішень керівниками проекту за усіма етапами концептуальної моделі; контроль і розуміння руху документації та інформації в межах проекту; забезпечення оперативної взаємодії між учасниками проекту; забезпечення якості процесу форензик-діагностики й аудиту шляхом використання й аналізування ретроспективної інформації щодо досвіду минулих проектів та її зіставлення; зниження рівня внутрішньокорпоративних ризиків шахрайства, у т.ч. пов'язаних із економічними параметрами функціонування суб'єкта господарювання.

Наукова новизна даної статті полягає в обґрунтуванні рекомендацій щодо побудови концептуальної моделі синергії форензик-діагностики й аудиту, яка сприятиме довірі користувачів фінансової і економічної інформації до ефективності діяльності суб'єкта господарювання, яка ґрунтуватиметься на актуальних і ефективних висновках.

При цьому напрямами подальших досліджень доцільно визначити необхідність розробки теоретичних та практичних підходів до організації та планування форензик-діагностики та аудиту діяльності суб'єкта господарювання.

Література

1. Oyedokun, G. E. (2015), "Forensic Investigation and Forensic Audit Methodology in a Computerized Work Environment", *SSRN Electronic Journal*, available at: https://www.researchgate.net/publication/315433931_Forensic_Investigation_and_Forensic_Audit_Methodology_in_a_Computerized_Work_Environment (Accessed July 20, 2024).

2. Doan, M. and McKie, D. (2017), "Financial investigations: Auditing research accounts of communication in business, investor relations, and public relations (1994–2016)", *Public Relations Review*, Vol. 43. Issue 2. (Accessed July 20, 2024).

3. Mojsoska, S. and Dujovski, N. (2015), *Recognizing of forensic accounting and forensic audit in the South-Eastern European countries*. JE-Eur. Crim. L. (Accessed July 24, 2024).

4. Stevenson, G., and Crumbley, D. (2009), "Defining a Forensic Audit", *Journal of Digital Forensics, Security and Law*, Vol. 4. № 1. (Accessed July 24, 2024).

5. Чернявський, С.С. Користін, О.Є. Некрасов В.А. та ін. (2017), *Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні* [Financial investigations in the field of combating the legalization of

criminal proceeds in Ukraine], Нац. акад. внутр. справ, Київ, Україна. (Accessed July 24, 2024).

6. Семенець, А. (2019), “Форензік аудит як ефективний засіб антикризового управління торговельною діяльністю“, *Бізнес-Інформ*, № 4. С. 280–287. (Дата звернення: 24 липня 2024).

7. Шевчук, Ю. (2018), “Форензік: як вчасно виявити шахрайство в бізнесі“, *FEMIDA.UA: Юридичний журнал*, № 3(13), С. 33–36. (Дата звернення: 24 липня 2024).

8. Соломіна, Г. (2018), “Форензік – інструмент фінансового розслідування діяльності підприємства“, *Науковий вісник Мукачівського державного університету*, № 2, С. 144–149. (Дата звернення: 24 липня 2024).

References

1. Oyedokun, G. E. (2015), “Forensic Investigation and Forensic Audit Methodology in a Computerized Work Environment“, *SSRN Electronic Journal*, available at: https://www.researchgate.net/publication/315433931_Forensic_Investigation_and_Forensic_Audit_Methodology_in_a_Computerized_Work_Environment (Accessed July 20, 2024).

2. Doan, M. and McKie, D. (2017), “Financial investigations: Auditing research accounts of communication in business, investor relations, and public relations (1994–2016)“, *Public Relations Review*, Vol. 43, no. 2.

3. Mojsoska, S. and Dujovski, N. (2015), “Recognizing of forensic accounting and forensic audit in the South-EasternEuropean countries“, *Journal of Eastern-European Criminal Law*, vol. 212, pp. 212-224.

4. Stevenson, G., and Crumbley, D. (2009), “Defining a Forensic Audit“, *Journal of Digital Forensics, Security and Law*, Vol. 4, no. 1.

5. Chernyavskiy, S. Korystin, O. and Nekrasov V. (2017), *Finansovi rozsliduvannia u sferi protydii lehalizatsii zlochynnykh dokhodiv v Ukraini*

[Financial investigations in the field of combating the legalization of criminal proceeds in Ukraine], National. Acad. internal of affairs, Kyiv, Ukraine.

6. Semenets, A. (2019), “Forensic audit as an effective means of anti-crisis management of trade activities“, *Business-Inform*, vol. 4, pp. 280–287.

7. Shevchuk, Y. (2018), “Forensics: how to detect fraud in business in time“, *FEMIDA.UA: Legal journal*, vol. 3(13), pp. 33–36.

8. Solomina, G. (2018), “Forensic – a tool for financial investigation of enterprise activity“, *Scientific Bulletin of Mukachevo State Universit*, vol. 2, pp. 144–149.

Стаття надійшла до редакції 27.08.2024 р.